

ÇİN MİTLERİ

Anne Birrell

Çeviren
Melisa Pancar

İçindekiler

Giriş	7
Kökenler	21
Dünyanın Yaratılışı.....	21
İnsanoğlunun Yaratılışı.....	26
Kültürün ve İnsan Toplumunun Kökenleri.....	27
İlk Hükümet Miti	33
İlk Tarihi Hanedanların Kökenlerine İlişkin Mitler	34
Tanrıların Evreni	37
Tanrılar ve İşlevleri	38
Mucizevî Doğumlar	40
Tanrı Savaşları	41
Tanrıların Ölümü	44
İlahi Cennet.....	44
Doğal Felaket Mitleri	47
Sel Miti.....	47
Yangın Felaketi Miti.....	50
Kuraklık Mitleri.....	51
Mitolojik Kahramanlar.....	55
Hükümran Akdarı (Hou Ji).....	55

Hibiscus (Shun)	57
Sürüngen Pati İzi (Yu)	59
Başarısız Kahraman	60
Örnek Kurtarıcı Figürü.....	60
Canavarları Katleden Kahramanlar	61
Savaşçı Kahraman	63
Mitolojide Toplumsal Cinsiyet.....	67
Metamorfoz	73
Efsanevi Bitkiler ve Hayvanlar Dünyası.....	77
Simgeler ve Özellikleri.....	80
Dünya Ağacı	82
Dünya Dağı.....	83
Tuhaf Ülkeler ve Halklar.....	85
Mitolojik Gelenekteki Süreklilik	91
ilave Okumalar İçin Öneriler	107
Dizin.....	109

Giriş

Çin kültürü ve uygarlığı mitolojisi, dünyanın ve uygarlığın mevcut halinin nasıl yaratıldığını anlatan çeşitli kutsal anlatılardan oluşur. Diğer olayların yanı sıra, tanrıların davranışlarını anlattıkları ve bir ulusun en derinden hissedilen manevi değerlerini içerdikleri için bunlar kutsal anlatılar olarak adlandırılırlar. “Mit” sözcüğünün Batı kültüründe genellikle kabul edilen tanımı olan “kutsal anlatı” Çince mit sözcüğünün karşılığı olan shen-hua sözcüğünün anlamını yansıtır: shen “ilahi, tanrısal, kutsal”, hua ise “söylev, masal, sözlü anlatı” demektir. Mitlerin ilgilendiği konular tanrı hikâyelerinin ötesine geçer; sel, yangın, kuraklık, açlık gibi doğal afetler, yeme içme alışkanlıkları, sürgün ve göç, liderlik becerileri, hükümet, kahraman figürü ve hanedanların, milletlerin ve klanların kuruluşunu anlatan hikâyeleri de içerir.

Modern mitoloji çalışmaları antropoloji, klasikler, karşılaştırmalı din, tarih, folklor, edebiyat, sanat ve psikoloji disiplinlerini bir araya getirir. Mitin doğasına dair bu daha geniş soruşturma hattı –daha dar biçimde kökenler hakkındaki sorulara ve mitin ilkel bilim ile ilkel toplumun bir açıklaması olduğu düşüncesine odaklanan– on dokuzuncu yüzyıl mit çalışmaları ile tezatlık gösterir. Yunan ve Roma mitolojileri başta olmak üzere Batı mitolojileri çalışmaları ile kıyaslandığında Çin mitolojisi çalışmaları halen bebeklik çağında sayılırlar. Çin miti çalışmaları ilk başlarda kökenler ve açıklamalar yaklaşımından, diğer

bir deyişle “etiyolojik” yaklaşımdan ciddi ölçüde etkilenmiştir. Ancak bu çalışmalar şimdilerde modern karşılaştırmalı mitoloji teorilerine ve dünya çapında mitoloji çalışmalarına açılmaktadır. Bu sayede Çin mitolojisinin mitsel temaları, motifleri ve ilk örnekleri içeren değerli ve heyecan verici bir hazine olduğu ortaya çıkmıştır.

Çin mitolojisinin ilgilerinin ve konularının tarihi, antik çağdaki ilk dönem Çin uygarlığını şekillendiren kültürel ve çevresel faktörlere kadar gerilere götürülebilir. Bu uygarlığın kökenleri, elverişli çevre ile yakından ilişkilidir. Çin topraklarında üç ekocoğrafi sistem gelişmiştir. İlk olarak, Sarı Irmak’ın alüvyon taşıdığı verimli ovalara sahip ılıman Kuzey Çin kuşağı vardır. Akarı ve kenevir, dut ve meyve ağaçları ve otlaklardan oluşan tohum kültürü, yabani ve evcil bitki ve hayvanların evrimine ve insan yerleşimine olanak sağlamaktaydı. Ancak bu bölge aynı zamanda sert geçen kış mevsimlerine, aşırı kuraklıklara ve yıkıcı sellere meyilliydi. Yangtze Irmağı’nın alüvyon taşımış olduğu Güney Çin kuşağı istikrarlı, ılıman ve nemli iklimi ile ikinci bir bölge oluşturur. Bölgenin bitkisel yayılma kültürü, büyüme mevsiminin yıl boyu sürmesinden yararlanır. Burası pirinç, fasulye, nilüfer, bambu, balık ve kaplumbağa yetişmesi için uygun olan sucul bir tarımsal sistemdir. Üçüncü bölge ise zengin kıyusal balık avlama alanlarına ve tropikal bir ekosisteme sahip Derin Güney Çin kuşağıdır.

Kuzey ve güneyin farklı ama aynı ölçüde elverişli çevreleri Çin’in insan kültürünün ikili kökenine katkıda bulunmuş ve benzer ekonomik düzeylere ama farklı kültürel sistemlere sahip çok sayıda topluluğun oluşmasına yol açmıştır. Bilinen en eski tarihli insan yerleşim mevkileri kuzeydeki Wei Irmağı vadisinde bulunan Banpo’daki neolitik yerleşkeler (Şensi eyaletinde bulunan modern Xi’an yakınlarında) ve güneydoğudaki Yangtze Irmağı vadisinde bulunan Hemudu’dur (Zhejiang eyaleti). Bu köy tarımı merkezlerinin geçmişinin izi Banpo için MÖ 5000, Hemudu için (radyokarbon yöntemleri ile) MÖ 3718 yılına kadar sürülebilir.

İklim, arazi, bitki örtüsü, hayvan varlığı, maden kaynakları ve topoloji gibi çevresel faktörler kuzeydeki Sarı Irmak (Huang-Wei ve Han Irmakları, orta bölgedeki Huai Irmağı ve güneydeki Yangtze Irmağı gibi başlıca ırmakların vadilerinde zaman içinde besin üreten farklılaşmış toplumların evrimleşmesine katkıda bulunmuştur.

Çin uygarlığının gelişmesine, ülkenin antik sınırları ve zamanın komşu ülkeleri açısından da bakılmalıdır. Çin doğal bariyerler ile bir nebze korunmuştur. Kuzeyde Gobi Çölü, batıda Kunlun ve Himalaya Dağları, doğu ve güneydoğuda ise deniz ile çevrilmiştir. Bu coğrafi kordon, kurulmakta olan Çin yerleşkelerinin komşuları tarafından sistematik bir şekilde ortadan kaldırılmasını veya art arda işgal edilmesini engellemiştir. Bunun yanı sıra Çin sınırlarının coğrafi yapısı, iletişim koridorları ve rotaları sağlayarak kültürel yayılmaya olanak vermiştir. Modern araştırmalar hâlâ hangi kültürel icatların Çin'e özgü olduğunu, hangilerinin kültürel yayılmanın sonucu olduğunu kararlaştırmaya çalışmaktadır. Kuzey Çin'in temel mahsulü olan akdarının Orta Asya'nın verimli vahalarından geldiğine, pirincin Hindistan'da ortaya çıktığına ve Güneydoğu Asya'dan kültürel aktarım ile karayolu aracılığıyla Çin'e ulaştığına inanılmaktadır. İlk Çin devletinin hükümdarlarının başarıyla faydalandığı yazı dizgesi ve metalürji gibi kültürel yenilikler, antik Çinli toplumlar tarafından diğer toplumlardan bağımsız olarak icat edilmiş olmayıp Çinli olmayan toplumlardan aktarılmış olabilir. Kuzeyde Sibiryaya, güneydoğuda Melanezya, güneybatıda Tibet ve en önemlisi –halkları Orta Doğu ve Yakın Doğu ile iletişim noktaları sağlayan Tarım Havzası ile– batıdaki Orta Asya'nın kültürel etkileri de ayırt edilebilir.

Çin topraklarının görece tecrit edilmişliği ve komşu etnik toplulukların yakınlığı arasındaki belirsiz ilişki Çin halkının kökenleri ile ilgili sorulara yol açmaktadır. Bölgenin genişliği ve önemi göz önüne alındığında halkın fiziksel kökenlerine dair sağlam kanıtlar oldukça yetersiz kalmaktadır. Pekin yakınlara

rındaki Zhoukoutian'da bir mağarada bulunan ve radyokarbon yöntemiyle MÖ 16922 yılına tarihlenen iskelet kalıntıları ilk olarak Pekin İnsanı hominidleri olarak sınıflandırılmışlarsa da günümüzde Asyatik ya da Mongoloid tiplerden ziyade Amerika Ovalar Bölgesi Yerlileri ile akraba olduklarına inanılmaktadır. En eski Mongoloid iskelet güney Çin'de, Guangxi eyaletinde bulunmuştur, ancak bunun tarihi ve kimliği belirlenebilmiş değildir. Siçuan eyaletinde bulunan ve tarihi MÖ 5535 olarak

Üstüne korkunç bir şeytanın açık ağızı kazınmış bronz balta, Shang Hanedanı Dönemi

belirlenen eksik bir kafatasının ise kimliği kesin olarak belirle-
nememiştir. Saygın bir fikir, Çinlilerin kökeninin –Polinezyalı-
lardan Amerikan yerlilerine uzanan bir çeřitliliđe sahip kadim
etnik toplulukların bir karışımını temsil eden– Mongoloidler-
den kaynaklandığını savunur. Ancak MÖ 10000 ve 5000 yılları
arasında Çin topraklarında ikamet eden insanların kökenlerine
dair bir kanıt ulaşabilmek için daha fazla arkeolojik araştırma
yapılması gerekmektedir.

Neolitik dönemde ise Kuzey Çin'deki köy mezarlıkların-
dan alınan, yaklaşık MÖ 5000 yılından iskelet kalıntıları, beliri-
li bir etnik çeřitlilik sergilemeyen Mongoloid özellikler göster-
mektedir. Ardından gelen MÖ 1200 Geç Shang hanedanı devri
için ise kurban çukurlarından toplanan veriler Malenezyalı,
Eskimo ve Kafkasyalı türler de dâhil olmak üzere çok çeşitli
ırksal kökenleri göstermektedir. Milattan önce ikinci binyılın
sonları ve ilk binyılın başları arasındaki dönemde kurban
çukurlarına gömülmüş, savaş esiri oldukları ve Çinli olmadıkları

MO 11. yüzyıla ait bronz tas (gui)

Dizin

- Açıkparlak (Kai-ming) 45, 83
Alamet Duy (Ting Yao) 70
Alelade İş (Gong Gong) 47
Alev (Yan Di) 38
Altın Nilüfer 97, 98
Antik Sarmal (Pan Gu) 24, 25
Ay tanrıçası Hep Ulu (Chang E) 68
Azametli (Yao) 58, 74, 77
Bakışet (Shi Rou) 83
Bambu Yaprağı Bakiresi (Jian Di) 34, 69, 72
Baş Gök Gürültüsü (Lei Zu) 70
Batının Ana Kraliçesi (Xi Wang Mu) 39
Bina Ağacı (Jian Mu) 82
Büyükbalık (Gun) 43, 48, 60, 74, 80, 81
Büyük Tarihçinin Kayıtları (Shi Ji) 34
Cao Zhi 93
Cennet Soruları 48, 49
Çentik Kusur (Ya Yu) 44, 61
Cezalı Cennet (Xing Tian) 43
Çiftçi Tanrı (Shen Nong) 27, 28
Çiftçi Tanrı Secdeye Kapanan Mağdur (Fu Xi) 38
Davul Dağı (Gu Shan) 75, 79
Dehşet Balıkkartalı (Qin Pei) 75
Delikgögüs Ülkesi 86
Dokumacı Kadın (Zhi nu) 71
Dostanekuş (Peng) 75
Dua Buharı (Zhu Rong) 43, 48
Dünya Ağacı 6, 82
Dünya Dağı 6, 83
Eğimli Dut (Fu Sang) 82
Engelleyici Efendi (Yan Bo) 73
Eşit Biçen (Shu Jun) 32
etiyojik 8, 26, 27, 43
E (Ulu) 39
Fatih Tang 51, 61, 76, 87
Fil (Xiang) 57
Fu Xi 29, 30, 32, 38, 67
Genç Parlakgök (Shao Hao) 38
General Cao Cao 105
Girdap Fırını (Wu Jiao) 50
Gök Gürültüsü Tanrısı Dehşetli (Kui) 65
Gökyüzü Tanrısı (Tian Shen)

- 79
- Gua Kadın 21, 22, 26, 27, 29,
30, 32, 33, 38, 48, 60, 67,
68, 76, 89, 97, 100
- Guo Pu 91, 92
- Gür Nehir (Bao Jiang) 75
- Güzel Kadın (Nu Wa) 44, 70
- Harman Nefes (Xi He) 38,
67, 83
- Hep Nefes (Chang Xi) 38
- Hep Ulu (Chang E) 69, 72, 81
- Hibiscus (Shun) 5, 57, 105,
106
- Huang (Zarafet) 39
- Hükümran Akdarı
(Hou Ji) 5, 28, 55
- İki Yük (Er Fu) 44
- Kadın Savaş Baltası (Nu Qi)
70
- Kalın Çamur
(Hundun) 22, 44, 79
- Kaos tanrısı Kalın Çamur
(Hundun) 44
- Katil Kadın (Nu Qian) 70
- Katı Batak (Shi Chen) 73
- Kızılbaykuş (Zhu) 74
- Kör Adam (Gu Sou) 57
- Köşedön (Fan Yu) 32
- Kral Nöbet (Wang) 75
- Kuraklıkhortlatıcı (Nu Ba)
41, 53
- Kuraklık Mitleri 5, 51
- Kurban Edici Kadın (Nu Ji)
70
- Leydi Dai (Xin Chui) 94
- Li He 93
- Maymun Kral (Mei Hou
Wang) 98
- Mensiyüs 16, 49, 58, 101, 102
- Meşale Gölgesi (Zhu Yin) 80
- Metamorfoz 6, 73
- Muavin Danışman (Fu Yueh)
73
- Nefes ve Harman
(Xi ve He) 33
- Nu (Kadın) 39
- Okçu Yi 38, 50, 51, 52, 61, 62,
69, 94
- ok ve yay yapan Sapak (Ban)
32
- Öndegelen (Jun) 38
- Orta Krallık (Zhong Guo) 105
- Övünç Baba (Kua Fu) 43
- Pek Şakacı (Chi You) 41, 42
- Peri Muhafız (Jing Wei) 44
- Saf İtina
(Zhuan Xu) 23, 38, 41, 47,
64, 65
- Saf İtina (Zhuan Xu) 23, 38,
65
- Şanslı Parıltı (Ji Guang) 32
- Şans tanrısı Yüce Rastlantı
(Tai Feng). 78
- Savaş tanrısı Pek Şakacı (Chi
You) 41
- Savaş tanrısı Yanıtveren Ej-
derha (Ying Long) 42
- Saygın Çömlekçi (Gao Yao)
77
- Secdeye Kapanan Kurban (Fu
Xi) 30
- Şeftali Ağacı (Da Tao Mu) 82

- Şef Xi (Meng Xi) 88
Sel Miti 47
Şeytan Kadın (Nu Chou) 53
Shang devleti 12, 85
Shen (İlahi, Mukaddes ya da Tanrı) 39
Sürüngen Pati İzi 5, 19, 30, 33, 34, 38, 39, 40, 49, 50, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 71, 74, 80, 85, 87, 89, 105, 106
Tanrıça Hep Nefes (Chang Xi) 38
Tanrı Davul Dağı (Gu Shan) 79
Tanrı İpekböceği Kümesi (Can Cong) 31
Tanrı Toprak Benim (Lu Wu). 78
Tao Yuanming 92
Tehlike (Wei) 44
Tekkol Ülkesi 87, 88
Tüylü Halk (Yu Min) 88
Üç Hükümran Tanrı 25, 26
Ulu Zarafet (E Huang) 39, 72
Wang Chong 92
Wu Ding 73
Yangın Felaketi Miti 5, 50
Yanıtveren Ejderha (Ying Long) 41, 42, 81
Yao 33, 34, 38, 41, 49, 58, 62, 70, 74, 77, 80, 85, 105, 106
Yaver Söğüt (Xiang Liu) 59, 62
Yedi Şafak (Geng Chen) 66
Yeşim Dağı 83
Yin ve Yang 23, 26
Yıkıcı Kadın (Nu Mie) 70
You Chui
(Beceri Ağırlıkları) 32
Yüce Rastlantı (Tai Feng) 79
Yüce Tanrı Ku (Tezsöyler) 39
Yüce Tanrı Sarı
(Huang Di) 27, 38, 63, 64
Yüce Tanrı Tezsöyler (Ku) 32, 38
Zhou devleti 14
Zhuang Zi 22, 75
Zhu Xi 102
Zincifre Kızılı (Dan Zhu) 74